

1

Buvo šviesi ir šalta balandžio diena, laikrodžiai mušė trylik tą valandą, Vinstonas Smitas, įtraukęs smakrą užantin ir gindamasis nuo smarkaus vėjo, greitai šmurkštelėjo pro stiklines Pergalės rūmų duris, bet drauge su juo vidun vis dėlto spėjo plūstelėti verpetas aštrių dulkių.

Koridoriuje kvėpėjo virtais kopūstais ir senais kilimais. Gale ant sienos kabėjo spalvotas, patalpoms pernelyg didelis plakatas. Jame buvo didžiulis daugiau kaip metro pločio veidas: apie keturiasdešimt penkerių metų vyriškio, vešliais juodais ūsais, rauplėto ir vyriškų bruožų. Vinstonas nuskubėjo prie laiptų. Lipto laukti prasmės nebuvo. Net geriausiais laikais jis retai kada veikė, o dabar dieną elektra visada būdavo išjungta. Taip buvo dėl taupymo kampanijos, skirtos Neapykantos savaitei. Jo butas buvo septintame aukšte, tad Vinstonas, trisdešimt devynerių metų vyriškis su varikozine opa dešinėje blauzdoje, lipo lėtai, keletą kartų pailsėdamas. Kiekvienoje aikštelėje priešais lifto šachtą nuo sienos į jį žvelgė tas pats didžiulis veidas. Tai buvo vienas iš tokių portretų, kurių akys tartum seka tave, kad ir kur būtum. DIDYSIS BROLIS STEBI TAVE, buvo parašyta apačioje.

Bute sodrus balsas vardijo sąrašą skaičių, bylojančių apie ketaus gamybą. Balsas sklido iš pailgos metalinės lėkštės, panašios į blausų veidrodį, kuri buvo įmontuota dešinėje sienoje. Vinstonas pasuko jungiklį, ir balsas kiek pritilo, bet žodžius galėjai suprasti. Tą prietaisą (vadinamą teleekranu) galėjai pritemdyti, bet visiškai išjungti nebuvo įmanoma. Vinstonas priėjo prie lango: nedidukė, glėzna figūrėlė, mat kūną dar menkino ir mėlynas kombinezonas — partijos

uniforma. Jo plaukai buvo lygūs, veidas sveikai rausvas, oda šiurkšti nuo aštraus muilo, atšipusių skustuvo peiliukų ir besibaigiančios žiemos šalčių.

Pasaulis lauke net žiūrint pro uždarytą langą atrodė šaltas. Gūsingas vėjas gatvėje spirale suko dulkes ir popiergalius. Nors švietė saulė ir dangus buvo mėlynas, atrodė, kad viskas yra be spalvos, išskyrus visur išlipintus plakatus. Juodaūsis veidas žvelgė kone nuo kiekvieno namo. Vienas kabojo ir kitapus gatvės. DIDYSIS BROLIS STEBI TAVE, sakė užrašas, o tamsios akys įdėmiai žvelgė į Vinstoną. Žemiau, pirmo aukšto lygyje, kabėjo dar vienas plakatas atplėštu kampu, kuris, blaškomas vėjo, čia uždengdavo, čia atidengdavo vienintelį žodį ANGSOOC. Tolumoje tarp stogų slinko sraigtasparnis, kurį laiką pakybojo vietoje kaip mėsinė musė, paskui kildamas nėrė į šoną. Tai buvo policijos patrulis, kuris stebi žmones pro langus. Na, bet patrulis ne taip svarbu. Minčių policija — kas kita.

Už Vinstono nugaros balsas iš teleekrano vis tebešnekėjo apie ketų ir devintojo trimečio plano viršijimą. Teleekranas vienu metu galėjo ir transliuoti, ir priimti. Jis pagaudavo bet kurį Vinstono sukeltą garsą, bent kiek smarkesnę už tylų šnibždesį; dar daugiau — kol jis neišeidavo iš lėkštės apimamo ploto, galėdavo būti ne tik girdimas, bet ir matomas. Žinoma, pats stebimasis nejausdavo, ar konkrečiu momentu yra stebimas, ar ne. Kada ir kiek laiko minčių policija prisijungia prie tavo ekrano, galėjai tik spėlioti. Visai tikėtina, kad ji stebi visus ir visą laiką. Žmogus turėjo gyventi, — ir gyveno, nes įprotis virto instinktu, — žinodamas, kad kiekvienas jo sukeltas garsas bus išgirstas, o kiekvienas judesys pamatytas, — išskyrus, žinoma, kai tamsu.

Vinstonas stovėjo nūsikusęs nuo teleekrano. Taip saugiau, nors jis puikiai žinojo, kad ir nugarą gali išduoti. Už kilometro virš niūrios panoramos stūksojo didelė ir balta Teisybės ministerija — jo darbovietė. Štai, pagalvojo jis su neaiškiu pasibaurėjimu, tai yra Londonas, pagrindinis Pirmosios pakilimo juostos miestas ir trečias pagal gyventojų skaičių Okeanijoje. Jis pamėgino susikaupęs prisiminti vaikystę — ar visada Londonas buvo toks kaip dabar. Ar visa-

da stūksojo eilės tų pūvančių devyniolikto amžiaus namų su rąstais paramstytomis sienomis, kartonu užkaltais langais, rifliuotos skardos stogais ir į visas puses kvailiausiai išsiklaipiusiomis sodų tvoromis? Tos subombarduotos vietos, kur vėjas nešioja tinko dulkes ir pro griuvėsių krūvas stiebiasi ožkarožės; didesni bombų nušluoti plotai, kuriuose pridygo į vištides panašių medinių nameliūkščių? Bet veltui — jis nieko negalėjo prisiminti: nieko neliko iš vaikystės, tik paskiri šviesūs vaizdai, iškylantys be jokio fono ir dažniausiai nesuvokiami.

Teisybės ministerija — naujakalbe* Teisybminė — akivaizdžiai skyrėsi nuo visų kitų aplinkinių pastatų. Tai buvo gigantiškas piramidės pavidalo statinys, žvilgantis baltu betonu, terasa po terasos kylantis į 300 metrų aukštį. Vilsonas iš čia dar galėjo perskaiyti grakščiomis raidėmis baltame fone šviečiančius tris partijos šūkius:

KARAS — TAI TAIKA
LAISVĖ — TAI VERGIJA
NEŽINOJIMAS — TAI JĖGA

Buvo sakoma, kad Teisybės ministerijoje yra trys tūkstančiai kambarių virš žemės ir tiek pat atšakų apačioje. Londone dar buvo kiti trys panašaus dydžio ir išvaizdos pastatai. Jie taip buvo užgožę aplinkinę architektūrą, kad nuo Pergalės rūmų stogo galėjai vienu metu matyti visus keturis. Tai buvo būstinės visų keturių ministerijų, kurios valdė vyriausybės aparatą. Teisybės ministerija buvo atsakinga už ryšius, pramogas, mokslą ir vaizduojamąjį meną, Taikos ministerija atsakinga už karą, Meilės ministerija rūpinosi teise ir įstatymais. Ir Pertekliaus ministerija, atsakinga už ekonomiką. Naujakalbe jos vadinosi: Teisybminė, Taikminė, Meilminė ir Pertekminė.

Meilės ministerija buvo tikrai kraupi — visai be langų. Vinstonas joje nė karto nesilankė, net nebuvo prisiartinęs bent per pusę

* Naujakalbė buvo oficiali Okeanijos kalba. Apie jos struktūrą ir etimologiją žiūrėti priedą. (*Aut. past.*)

kilometro. Ton vieton galėjai patekti tik su oficialiu reikalu ir tik prašgavęs pro spygliuotų vielų raizgalynę, plienines duris ir užmaskuotus kulkosvaidžius. Net aplinkinėse gatvėse slankiojo sargai gorilų veidais ir juodomis uniformomis, su lankstiniais vėzdais rankose.

Vinstonas staiga atsisuko. Jo veidas dabar buvo įgavęs ramaus optimizmo išraišką — tai buvo patartina prieš teleekraną. Per kambarį nuėjo į mažytę virtuvę. Išėjęs iš ministerijos tokiu metu, jis prarado pietus bufete, o virtuvėje tebuvo gabalas pilkšvos duonos, kurią reikia pasitaupyti rytdienos pusryčiams. Jis pasiėmė nuo lentynos butelį bespalvio skysčio su balta etikete ir užrašu PERGALĖS DŽINAS. Į nosį trenkė šleikštus, riebus kvapas, panašiai kaip kinų ryžių spirito. Vinstonas įsipylė artipilnį puodelį, susikaupė ir nurijo vienu mauku kaip vaistus.

Veidas bemat paraudo, iš akių pasipylė ašaros. Skystis buvo panašus į azoto rūgštį, negana to, ryjant atrodydavo, kad gavai per pakaušį gumine lazda. Bet netrukus deginimas skrandyje praėjo ir pasaulis ėmė atrodyti linksmesnis. Iš suglamžyto pakelio su užrašu PERGALĖS CIGARETĖS jis išsitraukė cigaretę, bet per neatsargumą pavertė ją stačią ir tabakas išbyrėjo ant grindų. Su kita pasisėkė geriau. Tada sugrįžo į kambarį ir atsisėdo prie mažo stalelio, stovinčio kairėje nuo teleekrano. Iš stalčiaus išsitraukė plunksnakotį, rašalo buteliuką ir storą knygą tuščiais lapais, raudona nugarėle ir marmuro spalvos viršeliais.

Teleekranas svetainėje kažkodėl buvo įtaisytas neįprastai — ne galinėje sienoje, iš kur galėtų aprėpti visą kambarį, o ilgojoje, priešais langą. Šone buvo negili niša, kurioje Vinstonas dabar ir sėdėjo; stant namą, ji tikriausiai buvo numatyta knygų lentynoms. Ten sėdėdamas ir kiek atsilošęs, Vinstonas galėjo likti nepastebimas ekrano, nors, žinoma, girdimas. Iš dalies kaip tik ši palanki kambario forma ir paskatino jį imtis to darbo, prie kurio jis dabar sėdėjo.

Antra vertus, jį tam paskatino ir pati knyga, kurią ką tik išėmė iš stalčiaus. Tai buvo tikrai graži knyga. Lygus, kreminis, nuo laiko gelstelėjęs popierius — toks jau nebegaminamas mažiausiai keturias-

dešimt metų. Bet Vinstonas spėjo, kad ta knyga net gerokai senesnė. Sykį pamatė ją gulinčią mažoje apšepusioje senienų krautuvėlėje miesto užkampy ir iškart baisiausiai užsigeidė nusipirkti. Partijos nariams buvo nerekomenduojama lankytis paprastose parduotuvėse (tai buvo vadinama „laisvąja rinka“), bet šios taisyklės laikėsi ne visi, nes buvo įvairių daiktų, pavyzdžiui, batraiščių ir skutimosi peiliukų, kurių kitokiu būdu negalėjai įsigyti. Jis greitai apsidairė gatvėje, smuko vidun ir už pustrečio dolerio nusipirko knygą. Tuo laiku jis dar nežinojo, kam ją panaudos; tiesiog įsidėjo portfelin ir, jausdamasis nusikaltes, parsinešė namo. Net ir būdama be jokio įrašo ji galėjo sukompromituoti.

Taigi dabar jis ruošėsi pradėti rašyti dienoraštį. Tai nebuvo draudžiama (niekas nebuvo draudžiama, nes nebebuvo įstatymų), bet išaiškėjus jis, be abejo, būtų nubautas mirtimi arba gautų mažiausiai dvidešimt penkerius metus priverstinių darbų stovykloje. Vinstonas įstatė plunksnakotin plunksną ir pačiulpė, kad ant jos neliktų riebalų. Plunksnakotis buvo senoviškas instrumentas, retai naudojamas net pasirašinėti, bet jis, gerokai pavargęs, jį gavo; mat jautė, kad puikus kreminis popierius yra vertas tikros plunksnos, o ne dreskiančio parkerio. Tiesą sakant, jis net nebuvo įpratęs rašyti ranka, nebent labai trumpas pastabas. Paprastai viską diktavo į kalbarašį, kurio šiam tikslui, žinoma, nepanaudosi. Jis padažė plunksną į rašalą ir sekundę svarstė. Viduje kažkas virptelėjo. Pradėti rašyti reikia ryžto. Mažomis nedailiomis raidėmis jis užrašė:

balandžio 4, 1984-ieji.

Tada atsitiesė. Apėmė visiškas bejėgiškumas. Tiesą sakant, jis net negalėjo garantuoti, kad tai tikrai 1984 metai. Maždaug — taip, nes jis žinojo, kad jam pačiam trisdešimt devyneri, ir manė esąs gimęs 1944-aisiais arba 1945-aisiais, tačiau nustatyti datą metų ar dviejų tikslumu jau nebebuvo galimybės.

Kam, staiga pagalvojo jis, kam jis rašo šitą dienoraštį? Ateičiai, tiems, kurie dar negimę. Kurį laiką jo mintys sukosi apie abejotina

užrašytą datą, paskui galvon staiga toptelėjo naujakalbės žodis dvi-
mintė. Tik dabar pirmą kartą kaip reikiant suvokė savo sumanymo
keblumą. Kaip galima bendrauti su ateitimi? Tai neįmanoma iš es-
mės. Jeigu ateitis bus panaši į dabartį — niekas nesidomės jo raštais.
Jeigu ji skirsis — jo pranašystės bus beprasmės.

Jis sėdėjo ir bukai spoksojo į popierių. Iš lėkštės dabar sklido
šaiži kariška muzika. Buvo keista — jis ne šiaip prarado gebėjimą
reikšti mintis, bet dabar tiesiog nebeprisiminė, ką apskritai ketino
rašyti. Jau keletą savaitių ruošėsi šiam momentui, ir nė mintis ne-
buvo atėjusi, kad reikės ko nors daugiau negu vien drąsos. Juk rašyti
nesunku. Jam tereikės tik išlieti ant popieriaus nesibaigiantį ir karštą
monologą, kuris sukosi galvoje jau metų metus. Bet dabar net tas
monologas išblėso. Negana to, ėmė nepakenčiamai niežėti opą ant
blauzdos. Kasyti nediršo, nes nuo to visada kildavo uždegimas. Se-
kundės bėgo. Jis tesuvokė tik puslapio tvirtumą priešais save, niežulį
blauzdoje, muzikos griaudėjimą ir nedidelį džino sukeltą svaigulį.

Staiga, apimtas panikos, jis puolė rašyti, nelabai suvokdamas
ką. Smulkia, bet vaikiška rašysena ėmė vingiuoti puslapyje, iš pra-
džių pamiršdamas didžiąsias raides, o paskui ir taškus:

*Balandžio 4, 1984-ieji. Vakar vakare kinas. Visi filmai apie karą.
Vienas buvo apie laivą, pilną pabėgėlių, subombarduotą kažkur Vi-
duržemio jūroje. Publikai labai patiko kadrai apie didelį riebų storulį,
kuris bandė plaukdamas pabėgti nuo sraigtasparnio, iš pradžių vartėsi
vandenį kaip delfinas, paskui pasimatė pro sraigtasparnio kulkosvai-
džio taikiklį, tada visas pasidarė skylėtas, jūra aplinkui nusidažė rau-
donai, ir jis nuskendo taip staiga, lyg pro tas jo skylės būtų pritekėję
vandens, žiūrovai garsiai juokėsi, kai jis skendo, paskui pasirodė gel-
bėjimosi valtis, pilna vaikų, o virš jos sraigtasparnis, valties priekyje
sėdėjo pusamžė moteris, gal žydė, su mažu gal trejų metų berniuku ant
rankų, berniukas išsigandęs šaukė ir kniaubėsi moteriai į krūtinę, lyg
norėdamas įlįsti į ją, o moteris apkabinusi ramino jį, nors pati buvo net
mėlyna iš siaubo, globstė tartum manydama, kad rankos gali uždengti*

vaiką nuo kulkių, sraigtasparnis numetė ant jų dvidešimties kilogramų bombą baisus sprogimas ir valtis išlakstė šipuliais paskui nuostabus kadras su aukštyn lekiančia vaiko ranka matyt sraigtasparnis su kamera filmuodamas kilo iš paskos ir partery partija ėmė smarkiai ploti bet viena moteris priekyje iš prolių pradėjo kelti paniką ir šaukti kad negalima tokių dalykų rodyti vaikams niekas neturi teisės taip daryti niekas kol policija išvedė ją laukan aš manau kad jai nieko nepadarė niekam nerūpi ką sako proliai tipiška prolių reakcija jie niekada...

Vinstonas liovėsi rašęs — iš dalies dėl to, kad ranką ėmė traukti mėšlungis. Net pats nesuprato, kas paskatino jį išlieti visą tą nesąmonių srautą. Bet įdomiausia, kad rašant jam atbudo visai kitokio pobūdžio prisiminimas, nors imk ir tuoj pat užrašinėk. Jis suprato, kad kaip tik dėl to įvykio ir kilo noras eiti namo ir tučtuojau pradėti dienoraštį.

Tai atsitiko šį rytą ministerijoje, jeigu apskritai tokį miglotą dalyką galima vadinti atsitikimu.

Buvo beveik vienuolika nulis nulis, ir dokumentų departamente, kur dirbo Vinstonas, jie nešė iš kabinų kėdes ir statė jas salės centre priešais didįjį teleekraną, ruošdamiesi neapykantos dviminitei. Vinstonas kaip tik sėdėjo kažkur vidurinėje eilėje — tuo metu salėn netikėtai įėjo du žmonės, kuriuos jis iš matymo pažinojo, bet kalbėjęs niekad nebuvo. Vienas iš jų — mergina, kurią dažnai sutikdavo koridoriuose. Jos pavardės nežinojo, tik tiek, kad dirba literatūros departamente. Kadangi dažnai matydavo ją tepaluotomis rankomis ir su veržliarakčiu, tai spėjo, kad tikriausiai yra techninė darbuotoja, aptarnaujanti kurią nors romanų rašymo mašiną. Ji atrodė įžūlokai, apie dvidešimt septynerių metų, strazdanota, tankiais tamsiais plaukais, greitų, sportiškų judesių. Aplink juosmenį ant visų rūbų kelis kartus apsukta raudona juosta — Jaunimo antiseksualinės lygos ženklas. Apsukta gana standžiai, tad buvo matyti apvalūs klubai. Vinstonui ji nepatiko iš pat pirmo karto. Priežastį jis suprato. Nuo jos dvelkte dvelkė ledo ritulio aikšte, šaltais dušais, turistiniais žygiais ir

steriliu mąstymu. Jis apskritai nemėgo moterų, ypač jaunų ir gražių. Kaip tik jaunos moterys ir buvo uoliausios partijos patriotės, šūkių rijikės, šnipės mėgėjos ir šniukštinėtojos viso, kas neatitinka normos. Tačiau ši mergina jam atrodė net pavojingesnė už visas kitas. Sykį prasilenkiant koridoriuje, ji paskubom žvilgtelėjo į jį, ir atrodė, kad tas žvilgsnis veria kiaurai — jį nusmelkė siaubas. Net toptelėjo mintis, kad ji gali būti minčių policijos agentė. Nors, tiesą sakant, mažai tikimybė. Bet nuo to laiko, atsidūręs netoli jos, jis visada pasijusdavo nemaloniai — tai būdavo baimė, sumišusi su kažkokiu priešišku.

Antrasis buvo O'Brajenas — vidinės partijos narys, turėjo kažkokias aukštas ir Vinstonui nelabai suvokiamas pareigas. Pamatę žmogų su juodu vidinės partijos kombinezonu, aplinkiniai ėmė šnibždėti. O'Brajenas buvo stambus, apkūnus vyriškis storu sprandu, šiurkštaus pašaipaus veido. Nors atrodė grėsmingas, turėjo ir kažkokią patrauklumą. Nuolat taisėsi akinius ant nosies, ir tai kažkodėl žadino pasitikėjimą ir teikė jam savotiško inteligentiškumo. Aštuoniolikto amžiaus aristokratas, siūlantis uostomojo tabako dėžutę — jeigu dar sugebėtum galvoti tokiomis kategorijomis. Vinstonas matė O'Brajeną gal dešimt kartų per maždaug tiek pat metų. Jautė jam didelį palankumą — ir ne vien dėl to, kad intrigavo tas kontrastas tarp O'Brajeno miestiškos manierų ir sportininko išvaizdos. Labiau dėl savotiško slapto įsitikinimo — arba gal tik vilties, — kad O'Brajeno politinis nusistatymas apsimestinis. Jo išraiška atkakliai piršo šią mintį. Antra vertus, gal jo veide tiesiog atsispindėjo inteligentiškumas. Šiaip ar taip, jis darė įspūdį žmogaus, su kuriuo galėtum pasikalbėti, jei susitiktum kur nors viena, toliau nuo telekrano. Bet Vinstonas niekad nė nemėgino to padaryti, tiesą sakant tai ir nebuvo įmanoma. Dabar O'Brajenas dirstelėjo į laikrodį, pamatė, kad jau beveik lygiai vienuolika, tikriausiai nusprendė likti dokumentų departamente, kol baigsis neapykantos dviminutė. Jis atsisėdo toje pačioje eilėje kaip ir Vinstonas, per porą kėdžių toliau. Tarp jų sėdėjo nedidukė šiaudų spalvos plaukų moteriškė, kuri dirbo gretimoje sekcijoje. Mergina tamsiais plaukais sėdėjo tiesiai jam už nugaros.

Staiga iš teleekrano salės gale sugriaudėjo gergždžiantis balsas, lyg būtų buvusi paleista kokia nors baisi netepta mašina. Nuo to garso imdavo gelti dantis ir plaukai ant nugaros pasišiaušdavo. Neapykanta prasidėjo.

Kaip įprasta, ekrane pasirodė Emanuelio Goldšteino, žmonių prieš, veidas. Žiūrovai šen bei ten ėmė švilpti. Nėdidukė moteris šiaudiniaus plaukais suklykė — lyg iš baimės, lyg iš pasišlykštėjimo. Goldšteinas — tai perbėgėlis ir atskalūnas, kadaise, labai seniai (kada tiksliai, niekas neatsiminė), buvęs vienas partijos vadų, beveik tokio lygio kaip ir Didysis Brolis, bet vėliau įsivėlęs į kontrrevoliucinę veiklą, pasmerktas mirti ir paslaptinai dingęs. Neapykantos dviminučių programa kiekvieną dieną šiek tiek skirdavosi, bet nė viena neapsieidavo be pagrindinio personažo Goldšteino. Jis buvo pirmutinis išdavikas, sutepęs Partijos grynumą. Visi vėlesnieji nusikaltimai partijai, visos išdavystės, sabotazo akcijos, erezijos, nukrypimai kilo iš jo mokymo. Vis dėlto jis kažkur buvo, gyveno ir rezgė savo sąmokslus — gal kur nors už vandenyno, saugomas savo globėjų, gal net, kaip retkarčiais pasklidavo gandas, kur nors pasislėpęs pačioje Okeanijoje.

Vinstonui sutraukė diafragmą. Matant Goldšteino veidą, jį visad apimdavo skausmingas jausmų mišinys. Tai buvo liesas žydiškas veidas su didele puria žilų plaukų aureole ir smailia barzdele; protingas, bet drauge ir atstumiantis veidas su gal kiek seniokiška ilga smailia nosimi, pabalnota akiniais. Jis buvo kiek panašus į aviną, balsas irgi priminė avies mekenimą. Dabar Goldšteinas kaip visada piktai puolė partijos doktrinas — puolė taip perdėtai ir užsispyręs, kad net vaikas būtų nepatikėjęs, bet drauge ir ganėtinai įtikinamai, kad besiklausydamas imtum būgštauti: o gal kas nors ne tokio atsparaus proto kaip tu ims ir patikės. Jis užgauliojo Didįjį Brolį, kaltino partijos diktatūrą, reikalavo nedelsiant sudaryti taiką su Eurazija, propagavo kalbų laisvę, spaudos laisvę, susirinkimų laisvę, minčių laisvę, isteriškai šaukė, kad revoliucija išduota. Ir visa tai jis sakė greita daugiaskiemene kalba, kuri tartum parodijavo įprastą partijos oratorių stilių ir net turėjo naujakalbės žodžių; tiesą sakant, dar daugiau, negu

kuris nors partijos narys vartoja kasdieniame gyvenime. Ir visą tą laiką, kad kas nors nesuabejotų, kas slypi po šitais Goldšteino tauškalais, už jo galvos ekrane žygiavo nesibaigiančios Eurazijos armijos gretos — eilės tvirtų vyrų bukais azijietiškais veidais. Priėję ekrano kraštą, jie dingdavo, o jų vieton plūdo visai tokie patys kiti. Duslus kareiviškų batų dundesys buvo tarsi fonas mekenančiam Goldšteino balsui. Praėjus pusei minutės, dalis žiūrovų iš visų pašalių jau įniršę šūkčiojo. Savimi patenkintas aviškas veidas ekrane ir siaubą kelianti Eurazijos armija už jo — to buvo per daug. Be to, Goldšteino vaizdas ar net mintis apie jį nevalingai kėlė baimę. Neapykanta jam buvo stipresnė net už neapykantą Eurazijai arba Rytazijai; mat jeigu Okeanija kariaudavo su kuria nors iš tų dviejų valstybių, tai su kita tuo metu būdavo taikoje. Bet vienas dalykas vis dėlto stebino: nors Goldšteino visi nekontentė ir niekino, nors kasdien tūkstančius kartų tribūnose, telekrane, laikraščiuose, knygose jo teorijos buvo neigiamos, triuškinamos, išjuokiamos, visiems demonstruojant jų pasigailėtiną menkybę — nepaisant viso to, jo įtaka nė kiek nemenkėjo. Visuomet užteko naujų apkvailintųjų, laukiančių, kol jis juos suvedžios. Nebuvo dienos, kad minčių policija nedemaskuotų šnipų ir sabotazininkų, veikiančių jo nurodymais. Jis vadovavo didžiulei nematomai armijai, pagrindiniam kenkėjų tinklui, siekiančiam nuversti vyriausybę. Buvo sakoma, kad jie vadina save Brolija. Buvo šnibždamasi apie baisią knygą, visų tų erezijų santrauką, parašytą Goldšteino ir cirkuliuojančią slapta. Tai buvo *knyga* be pavadinimo. Prireikus žmonės ją vadino tiesiog knyga. Bet apie visa tai buvo žinoma tik iš neaiškių gandų. Ir Brolija, ir *knyga* buvo tokie dalykai, kurių eilinis Partijos narys neminėdavo, jei tik to kaip nors būdavo galima išvengti.

Antrąją minutę neapykanta virto įniršiu. Žmonės pašokę iš vietų kiek galėdami šaukė, stengdamiesi kaip nors užgožti tą siutinančią mekenimą, sklindantį iš ekrano. Mažoji šiaudaplaukė moteriškė skaisčiai išraudo, jos burna čiaupėsi ir žiojosi kaip krantan išmestos žuvies. Net stambus O'Brajeno veidas buvo išraudęs. Jis sėdėjo labai tiesus, jo galinga krūtinė kilnojosi ir trūkčiojo lyg pasitinkant

didžiulę bangą. Tamsiaplaukė mergina už Vinstono nugaros pradėjo šaukti „Kiaulė! Kiaulė! Kiaulė!“, paskui stvėrė storą naujakalbės žodyną ir metė jį į ekraną. Jis pataikė Goldšteinui į nosį ir atšoko, bet merginos balsas netilo. Vieną akimirką atsipeikėjęs Vinstonas pasijuto bešaukiąs su kitais ir įnirtingai kulnu bespardąs skersinį po kėde. Pats baisiausias dalykas neapykantos dviminutėje buvo ne tas, kad privalėjai vaidinti, o priešingai — kad negalėjai likti nuošaly. Per trisdešimt sekundžių išgaruodavo visa savitvarda ar apsimetimas. Apimdavo ekstazė, keršto troškulys, noras žudyti, kankinti, traiškyti veidus kūju tarsi įelektrindavo visus žiūrovus, net prieš asmeninę valią paversdavo juos rėkiančiais, įniršusiais bepročiais. Bet tas įniršis būdavo abstraktus, į nieką konkrečiai nenukreiptas, jį galėdavai perkelti nuo vieno objekto prie kito kaip litavimo lempos liepsną. Taigi kai kuriais momentais Vinstono neapykanta būdavo nukreipta visai ne prieš Goldšteiną, o prieš Didįjį Brolių, partiją ir minčių policiją, ir tais momentais jo širdis linkdavo prie vienišo, pajuokiamo eretiko ekrane, vienintelio tiesos ir sveiko proto kareivio melų pasaulyje. Bet jau kitą akimirką jis būdavo kartu su kitais ir visi apie Goldšteiną sakomi žodžiai atrodydavo teisybė. Tais momentais jo slaptas priešiškusimas Didžiajam Broliui virsdavo dievinimu, ir Didysis Brolis iškildavo kaip koks bokštas, nenugalimas, bebaimis gynėjas, lyg uola stovintis prieš Azijos ordas, o Goldšteinas, nepaisant jo vienišumo, bejėgiškumo ir visų abejonių dėl jo egzistavimo apskritai, atrodydavo lyg koks blogio burtininkas, galintis vien savo balso galia sugriauti visą civilizacijos pastatą.

Kartais net pavykdavo nukreipti neapykantą visai kitur. Staiga, valios pastangomis, panašiai kaip sapnuojantis žmogus staigiai pasuka galvą, gelbėdamasis nuo košmaro, Vinstonas perkėlė savo neapykantą nuo veido ekrane į tamsiaplaukę merginą už nugaros. Galvoje ėmė plaukti gyvi, gražūs vaizdai. Jis mirtinai užtvatina ją gumine lazda. Pririša ją nuogą prie stulpo ir privaro strėlių kaip šventą Sebastijoną. Išprievartauja ją ir ekstazėj perpjauna gerklę. Dabar jis kaip niekad gerai suprato, *kodėl* nekenčia jos. Todėl, kad ji jauna, graži ir belytė,

todėl, kad nori gulėti su ja lovoje, bet niekada negulės, todėl, kad jos gražus lieknas juosmuo, kuris prašyte prašosi apkabinamas, tėra tik tas réksmingas raudonas raištis, agresyvus nekaltybės simbolis.

Neapykanta pasiekė viršūnę. Goldšteinas bliovė kaip tikras avinias, ir akimirką net veidas pavirto avino galva. Paskui toji galva išsiliejo į didžiulę ir baisią Eurazijos kareivio figūrą, kuri su tratančiu automatu vis artėjo ir atrodė, kad tuoj net nušoks nuo ekrano — keletas žmonių priekinėje eilėje net atšlijo kėdėse. Bet tą pačią akimirką, kažkam su palengvėjimu atsidūstant, toji priešo figūra virto Didžiojo Brolio veidu — su juodais plaukais, juodais ūsais, kupinu paslaptingos rimties, tokiu plačiu, kad užėmė beveik visą ekraną. Niekas negirdėjo, ką sako Didysis Brolis. Tai buvo tiesiog keletas padrašinimo žodžių, panašių į tuos, kurie sakomi mūšio dundesys, nelabai suprantami, bet gražinantys pasitikėjimą. Paskui Didžiojo Brolio veidas vėl dingo, ir pasirodė ryškiomis didžiosiomis raidėmis parašyti trys partijos šūkiai:

KARAS — TAI TAIKA
LAISVĖ — TAI VERGIJA
NEŽINOJIMAS — TAI JĖGA

Bet atrodė, kad Didžiojo Brolio veidas dar keletą sekundžių buvo ekrane; jis taip ryškiai užsifiksavo žmonių akių obuoliuose, kad negalėjo taip staiga išblėsti. Nedidukė šiaudaplaukė moteris buvo užsikniaubusi ant priekinės kėdės atlošo. Virpančiu balsu murmėdama kažką panašaus į „mano išgelbėtojas“, ji tiesė į ekraną rankas. Paskui delnais užsidengė veidą — buvo matyti, kad meldžiasi.

Tuo metu visa salė ėmė dusliai, lėtai ir ritmiškai kartoti „DB!.. DB!.. DB!..“ Labai lėtai, su ilga pauze tarp abiejų raidžių — tai buvo slogus murmesys, kraupus, laukinis, jame kaip fonas buvo girdėti basų kojų trypimas, būgnų dundesys. Jie šitaip kartojo apie trisdešimt sekundžių. Tai buvo priedainis, dažnai girdimas visuotinio susijaudinimo momentais. Tai buvo lyg savotiškas himnas Didžio-

jo Brolio išminčiai bei didybei, bet labiausiai — savihipnozės aktas, valingas sąmonės slopinimas ritmiškais garsais. Vinstono viduriai tartum atšalo. Per neapykantos dviminites jį kaip ir kitus apimdavo visuotinis kliedesys, bet šitas pusiau žmogiškas skandavimas įvardavo jam siaubą. Žinoma, jis skandavo kartu su kitais: kitaip buvo neįmanoma. Slėpti jausmus, kontroliuoti veidą, daryti, ką daro kiti, buvo instinktyvi reakcija. Bet buvo ir pora tokių sekundžių, kai akių išraiška galėjo jį nesunkiai išduoti. Kaip tik tą momentą ir atsitiko tas reikšmingas dalykas — jei atsitiko iš tikro.

Jo žvilgsnis susidūrė su O'Brajeno. Šis buvo atsistojęs ir būdingu judesiu kaip tik taisėsi akinius ant nosies. Ir per sekundės dalį, kol jie žvelgė vienas į kitą, Vinstonas suprato — taip, *suprato!* — kad O'Brajenas galvoja tą patį, ką ir jis pats. Pokalbis įvyko. Sakytum abiejų sąmonė būtų trumpam atsivėrusi ir mintys per akis būtų tekėjusios iš vienos galvos į kitą. „Aš su tavim, — tartum sakė O'Brajenas. — Puikiai suprantu, ką tu jauti. Suprantu visą tavo panieką, tavo neapykantą, pasišlykštėjimą. Bet nesijaudink, aš esu tavo pusėje!“ Tačiau kontaktas greit dingo, ir O'Brajeno veidas liko toks pat nežvelgiamas kaip bet kieno kito.

Viskas baigėsi, ir jis net ėmė abejoti, ar apskritai kas buvo. Tokie atsitikimai niekada neturėdavo tęsinio. Jie tik stiprino įsitikinimą, ar tiksliau viltį, kad ir be jo esama partijos priešų. Gal vis dėlto gandai apie platų pogrindį realūs, gal Brolija iš tikro egzistuoja! Nors nuolat vyksta areštai, prisipažinimai ir egzekucijos, neįmanoma būti tikram, kad Brolija — ne paprasčiausias mitas. Vieną dieną jis tiki ją esant, kitą dieną netiki. Jokių įrodymų nėra, tik neaiškios užuominos, kuriomis gali reikšti viską arba nieko: nugirsto pokalbio nuotrumpa, neryškiai įbrėžti žodžiai ant išvietės sienos, sykį — nežymus rankos mostas, susitikus dviem nepažįstamiems žmonėms, panašus į slaptą atpažinimo ženklą. Visa tai buvo tik spėlionės — gal jis viską tik įsivaizduoja. Jis nuėjo savo sekcijon ir į O'Brajeną daugiau nežiūrėjo. Net minties nebuvo atnaujinti tą jų akimirką trukusį ryšį. Tai būtų buvę tiesiog pavojinga, jeigu net ir žinotum, kaip tą padaryti. Sekundę ar dvi jiedu

dviprasmiškai žvelgė vienas į kitą, ir tai buvo viskas. Bet ir tai — neužmirštamasis įvykis tame vienišame gyvenime, kurį turi gyventi.

Vinstonas pasitempė ir atsisėdo tiesiau. Nusiraugėjo — iš skrandžio kilo džinas.

Jo akys įsmigo į puslapį. Jis pamatė, kad šitaip bejėgiškai sėdint ir galvojant ranka lyg koks automatas rašo. Ir tai jau buvo nebe toji nelygi, bjauri rašysena kaip iki tol. Plunksna drąsiai slydo lygiu popieriumi ir gražiomis didžiosiomis raidėmis brėžė:

ŠALIN DIDIJĮ BROLĮ
ŠALIN DIDIJĮ BROLĮ
ŠALIN DIDIJĮ BROLĮ
ŠALIN DIDIJĮ BROLĮ
ŠALIN DIDIJĮ BROLĮ...

Vėl ir vėl, užpildžiusi jau pusę puslapio.

Jį nusmelkė baimė. Ji buvo absurdiška, nes parašytieji žodžiai nė kiek ne pavojingesni už dienoraščio rašymą apskritai, bet kelias akimirkas jam norėjosi išplėsti sugadintą lapą ir mesti dienoraštį.

Bet jis vis dėlto neišplėšė, kadangi žinojo, jog tai beprasmiška. Jokio skirtumo, ar jis parašė ŠALIN DIDIJĮ BROLĮ, ar neparašė. Taip pat nebus jokio skirtumo, ar jis rašys toliau dienoraštį, ar ne. Vis tiek jį sučiups minčių policija. Jis padarė nusikaltimą — vis tiek būtų nusikaltęs, net nepaliesdamas plunksna popieriaus, — pagrindinį nusikaltimą, apimantį visus kitus. Tai vadinamasis minties nusikaltimas, mintikaltė. Šio dalyko neįmanoma nusišalinti amžinai. Kurį laiką galima išsisukinėti, gal net metus, bet anksčiau ar vėliau būsi sučiuptas.

Tai visada atsitinka naktį — areštas visada vyksta nakties metu. Staiga pabundi iš miego, šiurkščios rankos purtomas už peties, į akis plieskia šviesa, aplink lovą — rūsčių veidų žiedas. Daugeliu atvejų tardymo nebūna, nebūna ir pranešimo apie areštą. Žmogus tiesiog prapuola, visada naktį. Jo vardas dingsta iš registracijos knygų, visa, ką jis kada parašė, sunaikinama, jo egzistencija paneigiama, o paskui

pamirštama. Žmogus uždraudžiamas, panaikinamas, dažniausiai sakoma — išgaravo.

Trumpą laiką jį buvo apėmusi isterija. Jis pradėjo paskubom ir nedailiai rašyti:

jie nušaus mane man nesvarbu jie peršaus man pakaušį man nesvarbu didysis brolis jie visada šauna į pakaušį man nesvarbu šalin didijį brolių...

Vėl atsilošė kėdėje ir mažumą susigėdęs padėjo plunksną. Ir tuojau pat krūptelėjo: į duris kažkas beldė.

Jau! Jis sėdėjo tyliai kaip pelė, bergždžiai vildamasis, kad svečias greitai nueis. Bet ne, beldimas pasikartojo. Blogiausia — atidėliojimas. Jo širdis daužėsi kaip būgnas, bet veidas iš seniai susiformavusio įpročio tikriausiai buvo bereikšmis. Jis atsistojo ir sunkiu žingsniu nuėjo prie durų.

2

Jau dėdamas ranką ant durų rankenos Vinstonas pamatė, kad paliko ant stalo atverstą dienoraštį. Didelės raidės ŠALIN DIDIJĮ BROLĮ buvo matomos beveik per visą kambarį. Kaip neapgalvotai jo pasielgta! Bet drauge jis pajuto, kad nors baisiausiai bijo, vis dėlto nenori suteplioti gerojo popieriaus, užversdamas knygą, kol rašalas nenudžiūvęs.

Jis įkvėpė, atidarė duris, ir krūtinę bemat užliejo šilta palengvėjimo banga. Už durų stovėjo bespalvė, suvargusi moteris retais plaukais ir raukšlėtu veidu.

— Ak drauge, — kreipėsi ji rūškanu, inkščiančiu balsu, — girdėjau, kaip jūs parėjote. Gal galėtumėte užėiti ir apžiūrėti mūsų virtuvės kriauklę? Ji užsikimšo ir...

Tai buvo ponija Parsons, kaimyno tame pat aukšte žmona. („Misis“ buvo partijos nerekomenduojamas žodis, reikėjo sakyti „drau-

gė“, bet kalbant apie moteris nevalingai piršosi „ponia“.) Ji buvo apie trisdešimties metų, bet būtų davęs daug daugiau. Atrodė, kad jos veido raukšlėse pilna dulkių. Vinstonas nuėjo paskui ją koridoriu. Tie saviveikliniai remontai vargindavo beveik kasdien. Pergalės rūmai buvo seni, statyti apie 1930-uosius ir tiesiog griūte griuvo. Nuo lubų ir sienų nuolat biro tinkas, smarkiau pašalus sproginėjo vamzdžiai, pasnigus tekėdavo pro stogą, šildymas veikė tik puse pajėgumo, jeigu taupymo sumetimais nebūdavo išjungtas visiškai. Remontas, tai, ko negalėdavai padaryti pats, turėjo būti sankcionuotas tolimų komitetų, kurie galėjo užvilinti palangės taisymą net porą metų.

— Suprantate, Tomo nėra namie, — teisinosi misis Parsons.

Parsonų butas buvo didesnis už Vinstono ir savaip apleistas. Viskas buvo apšiurę, nudėvėta, lyg čia neseniai gyventa kokio didžiulio pikto žvėries. Ant grindų mėtėsi žaidimų įrankiai — ledo ritulio lazdos, bokso pirštinės, kiauras sviedinys, pora prakaituotų išverstų kojinių, ant stalo — krūva nešvarių indų ir apšiurusių vadovėlių. Ant sienų — raudoni Jaunimo lygos, Šnipų šūkiei ir Didžiojo Brolio plakatas visu ūgiu. Ir įprastas virtų kopūstų kvapas, būdingas visam namui, bet čia jį gožė daug aštresnis prakaito dvokas, paliktas žmogaus, dabar nesančio čia; tą galėjai pasakyti vos patraukęs oro, bet iš ko — tiesiog sunku paaiškinti. Gretimame kambary kažkas su šukomis ir tualetinio popieriaus skiaute mėgino pritarti karinei muzikai, kuri tebesklido iš ekrano.

— Tai vaikai, — pasakė ponija Parsons, priekaištingai dirstelėdama į duris. — Visą dieną namie. Žinoma...

Ji turėjo įprotį nutraukti sakinį pačiame vidury. Virtuvės kriauklė beveik iki kraštų buvo pilna nešvaraus žalsvo vandens, kuris trenkė bjauriau už kopūstus. Vinstonas atsiklaupė ir apžiūrėjo alkūninį vamzdžio sujungimą. Jis nemėgo tokių darbų, nemėgo klūpėti, nes dažniausiai imdavo kosėti. Misis Parsons bejėgiškai stebėjo.

— Žinoma, jei Tomas būtų namie, jis tuojau sutvarkytų, — pasakė ji. — Jis mėgsta tokius darbus. Tiesiog tam sutvertas žmogus... Tomas...